

Stimuleren en faciliteren

De ZLTO neemt actief deel in de Stichting Mineralen en Middelen Meester (MMM). Daarmee onderschrijven we voluit de centrale doelstelling van de Stichting MMM, namelijk vermindering van de emissie van gewasbeschermingsmiddelen en mineralen vanuit de landbouw naar het milieu. Dit is overigens niet iets waar we alleen op regionaal niveau aan werken, maar ook nationaal.

Denk daarbij bijvoorbeeld aan het convenant gewasbescherming. Partijen werken daar ieder vanuit hun eigen verantwoordelijkheid aan oplossingen om de milieubelasting verder terug te dringen. Dit gaat niet vanzelf omdat in feite alles op elkaar inhaakt. Veel winst is al bereikt door technische ontwikkelingen (spuittechniek) en bijvoorbeeld de verplichting voor het aanhouden van teelvrije zones in het kader van het Lozingenbesluit Open Teelt.

Binnen MMM wordt er ook gewerkt aan bewustwording. Dit gebeurt onder andere door de ontwikkeling en introductie van het bekende gewasbeschermingsstoplicht en het uitvoeren van projecten waarbij er door ondernemers gewasbeschermingsplannen en bemestingsplannen zijn uitgewerkt en in studieclubverband besproken.

De uitdaging nu moet zijn een bredere en meer fundamentele benadering van de problematiek door ook te kijken naar totale bedrijfssystemen en de interactie tussen het bedrijf en zijn omgeving. Het project Functionele Agro Biodiversiteit is daar een invulling van. Andere belangrijke thema's zijn bodemleven en bodemvitaliteit. Een goede uitgangspositie voor de teelt en daarmee het kunnen realiseren van een gezond en vitaal gewas is de basis voor alle volgende stappen.

Als ZLTO hechten we ook aan sturing vanuit de markt. Vanuit de markt c.q. de consumenten zullen ook positieve prikkels gegeven moeten

worden voor duurzaam produceren. De teler wil zich inspannen voor verbeteringen maar moet tegelijkertijd ook een inkomen realiseren.

Uitvoeringsprojecten moeten niet enkel tot doel hebben om met ondernemers (voorgenomen) beleidsdoelstellingen te realiseren. Wanneer hier alleen de nadruk op ligt, stimuleert dit telers onvoldoende om mee te doen en te blijven doen. Zeker als er los van de resultaten en bevindingen weer nieuw beleid over heen komt. Ik noem hier als voorbeeld de regelgeving rondom mineralen. Verliesnormen werden omgezet naar gebruiksnormen die niet regionaal getoetst c.q. geactualiseerd waren en ook niet gerelateerd naar de werkelijke mate van milieubelasting in de regio.

Zowel met het oog op de lopende als nieuwe projecten zijn we als ZLTO van mening dat er meer sprake moet zijn van interactie met de beleidsmakers, vooral ook landelijk. Er moet dus meer gebeuren met de resultaten en bevindingen en knelpunten die vanuit de projecten en de deelnemers naar voren komen. Dit motiveert ondernemers om actief mee te blijven doen. Gelukkig dat ook de andere partijen in MMM deze inzet actief ondersteunen.

Wanneer MMM er in slaagt om op deze wijze een toegevoegde waarde te realiseren door als partijen gezamenlijk op te trekken, is er draagvlak. Op basis van onderbouwde milieuknelpunten gezamenlijk met ondernemers aan de slag om te werken aan oplossingsrichtingen die inpasbaar zijn in onze bedrijfsvoering. Van de overheid mag worden verwacht dat zij stimuleert en faciliteert.

Wim Poppe, regioportefeuillehouder milieu ZLTO
Lid Stuurgroep MMM

Betere wortels dankzij plakvallen

Akkerbouwer Sjaak de Bree uit Zonnemaire is deelnemer van het eerste uur in het project Functionele Agro Biodiversiteit. Dit is een project van de stichting Mineralen en Middelen Meester. Door de inzet van natuurlijke vijanden en nauwkeurige waarnemingen in het gewas te doen, wordt gepoogd om bespuitingen uit te sparen.

De Bree is goed te spreken over de methode. De afgelopen twee jaar heeft hij op deze manier niet tegen luizen hoeven te spuiten in graan, normaal gesproken is dat een standaardbespuiting. Bij de waarnemingen bleek er geen luizendruk te zijn. Ook de bespuiting tegen topol in aardappelen, kon achterwege blijven. "Het betekent wel dat je elke dag in het land moet zijn en je loopt de kans dat als je net gespoten hebt, je de schadedrempel overschrijdt, je weer terug moet komen. FAB is alleen nuttig als je zelf spuit. Als je met een loonwerker werkt, ben je snel te duur uit." In de winterwortels heeft De Bree dit jaar één keer gespoten tegen de

wortelvlieg. Vorig jaar was dat echter acht keer. "Normaal spuit je in een jaar drie tot vier keer tegen wortelvlieg, als je het gewoon op basis van natte vingerwerk doet. Als ik vorig jaar de plakvallen niet had gehad, had ik de winterwortels onder kunnen ploegen. Ik teel al twintig jaar winterwortels, maar ik kan het beter met plakvallen doen."

De methode is wel vrij arbeidsintensief. De Bree: "Je moet dikwijls in je gewas gaan kijken en zeker als het druk is, schiet dat er snel bij in. Maar het is ook positief om vaak in je gewas te kijken. Je ziet wat er leeft en wat er dood is. Je neemt met FAB wel eens risico, het kan ook wel eens wat minder goed uitpakken. Ik heb er wel aardigheid in, het moet ook een beetje in je zitten, dat experimenteren. Degenen die mee hebben gedaan aan FAB, blijven dat wel doen." Hij merkt aan collega's dat die het met de nodige reserve bekijken. De houding is toch over het algemeen om op safe te spelen, en voor de zekerheid een bestrijding mee te pakken. De Bree is van plan om de FAB-methode te blijven toepassen, ook nu het project op Schouwen-Duiveland is afgelopen. "Je hebt wel een paar jaar begeleiding nodig om het onder de knie te krijgen. Ik heb geregeld meegelopen met de begeleiders als ze kwamen tellen en nu weet ik aardig hoe het werkt. En anders doe ik een beroep op DLV."

Nieuwsbrief

Mineralenmanagement

Afgelopen jaren heeft een groot aantal akkerbouwers deelgenomen aan het project 'Met minder mineralen meer mans'. Dit project startte in 2003 en liep tot medio 2006. Het doel van het project was de deelnemers meer bewust aan de slag te laten gaan met bemesting. De aanpak was groepsgevoerd en als uitgangspunt is gekozen voor een onafhankelijk bemestingsplan. Een bemestingsplan als mineraleninstrument werkt alleen als het ook daadwerkelijk onafhankelijk kan worden opgesteld. Naast mineralenmanagement op het gebied van stikstof en fosfaat is er ook aandacht geweest voor diverse aspecten zoals sporenelementen, bladbemesting en monitoringssystemen. Uiteindelijk zijn van een zeer groot aantal percelen de bemestingsgegevens ingevoerd, geanalyseerd en vergeleken. In 2004 bedroeg het N-overschot 113 kg/ha. In 2005 liep dit op tot 141 kg/ha. In 2006, het laatste jaar van het project, was dit teruggelopen tot 99 kg/ha. Het LEI N-overschot varieert tussen de 169 tot 223, met als recentste jaar (2002) 192 kg N. Dit betekent wel een grote stap voorwaarts. Wel moet hier de kanttekening worden geplaatst dat de laatste LEI metingen behoorlijk oud zijn (2000).

Daarnaast is er in 2006 een nieuwe mestwet in werking gegaan. Desalniettemin bleken er ook nu weer tussen de deelnemers twee duidelijke trends waar te nemen. Zoals ook uit andere projecten bleek, is er een groot verschil in N en P efficiency in dezelfde gewassen bij verschillende telers. Waar baseert een ondernemer zijn beslissing op? Buiten de wetgeving zijn er veel (subjectieve) motieven om minder of meestal meer te strooien. Vaak is bij de ondernemer niet meer duidelijk waar dit precies op gebaseerd is ('Op deze grond.....'). Duidelijk was dat zichtbaar maken van (het afwezig zijn van) N-effecten van groot belang is. Een andere duidelijke trend is de afname over alle deelnemers heen van het N-overschot. Dat wordt enerzijds veroorzaakt door strengere wetgeving, anderzijds door betere voorlichting. Men zal meer en meer kostprijbewust moeten gaan telen, zeker als ook de schaalvergroting zich doorzet. Ook binnen de huidige mestwet is het mogelijk op gewassen te veel of te weinig te strooien. Het is duidelijk dat een ondernemer niet moet kijken naar de tonnen per hectare maar naar de euro's per hectare.

Wijziging Lozingenbesluit Open Teelt en Veehouderij

Naar verwachting zal per 1 februari 2007 de wijziging van het Lozingenbesluit Open Teelt en Veehouderij in werking treden. De wijzigingen betreffen vooral een verdergaande driftreductie vanuit de fruitteelt. Verder worden door de waterschappen en vanuit de agrarische sector aangedragen knelpunten én de bevindingen van de evaluatie van het Lozingenbesluit meegenomen. De belangrijkste wijzigingen worden onderstaand kort beschreven.

Fruitteelt

Met de fruitteeltsector zijn afspraken gemaakt over de wijze waarop de afgesproken driftreductie van 90% door de sector kan worden bereikt. Vanuit de sector zijn zeven maatregelpakketten voorgesteld waarmee de doelstelling kan worden gehaald. De inhoud van de maatregelpakketten is samengevat in tabel 1.

Tabel 1: maatregelpakketten

Maatregel- Pakket	Teeltvrije zone in meter	In combinatie met
1	9	-
2	3	een tunnelspuit
3	3	een windhaag/-singel (vanggewas)
4	3	een dwarsstroomspuit met reflectiescherm en een emissiescherm
5	4,5	een dwarsstroomspuit met reflectiescherm
6	3	toepassen van biologische teelt
7*	3	de venturidoppen Lechler ID 90-01 met een maximale spuitdruk van 5 bar en het land inwaarts bespuiten van de buitenste bomenrij.

* Pakket 7 wordt op een later bij Koninklijk Besluit te bepalen tijdstip van kracht.

In tegenstelling tot wat algemeen werd verwacht, is de lozing van fruittransportwater uit waterdumpers niet in de wijziging van het Besluit opgenomen. Lozing van dit afvalwater (zonder vergunning) blijft verboden.

Driftarme doppen

De wijziging voorziet verder in een nieuwe definitie van een spuitarme dop die zoveel mogelijk aansluit bij internationaal gangbare dopclassificatiesystemen. Door deze aanpassing zal een aantal doppen het predikaat driftarm verliezen. Voor het gebruik van de nieuwe doppen gaat een overgangstermijn van vier jaar gelden.

Perceelsgegevens via BRP

Nu is een agrariër verplicht alle in gebruik zijnde percelen en de wijzigingen daarin, te melden bij de waterkwaliteitsbeheerder. Vanaf 2007 behoeven agrariërs die hun percelen hebben gemeld bij de Basisregistratie Percelen van LNV, hun perceelsgegevens en wijzigingen daarin niet meer te melden aan de waterkwaliteitsbeheerder. De waterschappen beschikken inmiddels zelf over de BRP en hebben daarmee steeds actuele gegevens.

Teeltvrije zone

De teeltvrije zone voor de gewassen vlas, teff en spelt wordt versmald van 50 cm naar 25 cm. De teeltvrije zone van 50 cm voor de handgedragen spuitboom wordt vervangen door een teeltvrije zone van 50 cm voor een handmatig aangedreven handgedragen spuitboom, en 100 cm voor een motorisch aangedreven handgedragen spuitboom.

Folders

Binnenkort verschijnen er twee folders over de wijziging van het Lozingenbesluit: één voor de fruitteelt en één voor de overige sectoren samen. De folders worden verspreid door de waterschappen.

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van de Stichting Mineralen en Middelen Meester, Postbus 46 - 4460 BA Goes. Tel. 0113-247729. www.mmmeester.com

Vragen? Voor meer informatie kunt u terecht bij:

Provincie Zeeland: W. Hollemans - wa.hollemans@zeeland.nl

ZMF: M. Ernst - mernst@zmf.nl ZLTO: G. van der Schelde - gvdsch@zlto.nl

ZAJK: C. Helmdach-Nieuwenhuize - helmdach@zajk.nl

Waterschap Zeeuws-Vlaanderen: J. Goossen - jgo@wszv.nl

Waterschap Zeeuwse Eilanden: M.J. Klippel - MJ.Klippel@wze.nl